

Edith Jeřábková: Zvířecí zpravodajství

Překlad: Kateřina Danielová

Kurátorský text k výstavě Uprchlá, našel skryš,
stále uniká (Zvířecí zpravodajství)

12/10/2023–10/3/2024
PLATO Ostrava

Nechte se provést výstavou od zvířecích avatarů – lišky, havrana, holuba, sovy, zajíce, srny a včely*

Zvířecí zpravodajství mění galerii v redakci. Budova, která kdysi sloužila jako městská jatka, tentokrát poskytuje prostor pro rozšiřování naší mezidruhově představivosti a narušení hranice mezi námi a jinými než lidskými zvířaty. Přináší také zprávy o propojenějším obraze spoluobčanství ve městě, než jak bychom mohli usuzovat na základě různých statistik i zpráv z informačních serverů a médií.

Umělci, umělkyně a další obyvatelstvo se na výstavě ptají městských zvířat, zejména z Ostravy a okolí, jak se jim žije v našich rodinách, komunitách a v sousedství různého druhu. Ptají se i těch, která před námi prchají, unikají z našich pastí a schovávají se v puklinách zdí, industriálních strukturách a zbytcích přírody. Vyslechněme si a vytvářejme příběhy domestikovaných, zdivočelých i divokých zvířat a najděme pro ně bezpečnější a rovnocennější místo k životu. Příběhy může sdílet a vystavit kdokoli, kdo má zájem o to, aby jeho nebo její příběh mohl změnit pohled na naše zvířecí spolubytlí. Etický kodex redakce je nastaven proti vykořisťování, manipulaci a vytěžování všech zvířecích druhů a individualit. Výstava přináší reportáže z terénu od svědků, výzkumnic, skrytých i exponovaných pozorovatelů a pozorovatelek, reportáže z divoké pastviny, farmy, rybníka, ze života holubů a koček ve městě, z rysích a vlčích hlídek, z laboratoře, z vyloučených lokalit, od lidí a zvířat bez domova, z klece pro hornické kanáry aj. Nepřináší zprávy jednoho druhu, záměrně volí různý jazyk i formu, na základě odlišné zkušenosti i vztahu se zvířaty. Jednotlivé

zprávy a pátrání se kříží, a přinášejí tak plastický a mnohoznačný obraz o zvířecích aktérech a aktérkách. Zaměřuje se na ty, kteří a které se měli* možnost setkat na veřejných i skrytých místech Ostravy, na zvířata v meziprostoru, v pasti, na svobodě i na útěku. Publikuje jejich příběhy a interakce i jejich (ne)dobrovolné zaklínění v městských strukturách.

Výstavní prostor se mění v různě zabydlenou mezidruhovou krajinu. Střídání světla, tmy, šera v jednotlivých částech výstavy vítá obyvatele a obyvatelky s různými světelnými preferencemi. Instalace je nestálá, proměňuje se v průběhu trvání výstavy, plní se, vyprazdňuje a přeskupuje. Mění se trasy, nasvětčuje se konkrétní prostor, přibývají a mažou se stopy podle toho, kdo chce být kdy a kým viděn. Ukazuje se umění, někdy je potřeba uvolnit výstavní sál mezidruhově ubytovně, kterou střídá dílna pro výrobu zateplených bud pro toulavá zvířata. Instalace je aktivní v podněcování smyslů, angažuje čich nebo hmat a další čidla, o nichž často ani nevíme, že je máme.

Výstava Uprchlá, našel skrýš, stále uniká reflektuje stále se zvyšující přítomnost více-než-lidských zvířat ve městě. Lidé si vystavěli města k životu co nejvíce vzdálenému divoké přírodě, aby se z ní vymanili a cítili se bezpečně. Mnohým jiným druhům a organismům však města skýtají příznivé podmínky k životu. Navíc lidé natolik porušili ekosystémy luk a lesů, že městské parky nebo brownfieldy jsou často příjemnější pro život volné zvěře než to, čemu říkáme příroda. Lidé dnes zase zajímá, jak mohou s více-než-lidskými zvířaty ve městech žít společně a jak do vyprahlých měst vtahovat přírodní ekosystémy. Jak nerozdělovat místa pro jednotlivé druhy a nevykazovat je do izolovaných rezervací. Na druhé straně přibližování některých druhů mnozí lidé nevnímají pozitivně – příkladem jsou návraty velkých šelem nebo přítomnost zvířat, která lidé označují pojmem škůdce a parazit. Rozdělení na svět přírodní a umělý v současné době doznává silných otřesů a asi nejrazantněji do této polaritě zasáhnou takzvané chiméry – zvířata vyvíjená v laboratořích. Jejich místem stvoření je město.

Jaká zvířata jsou odsouzena k neviditelnosti nebo přehlížení? Jsou s touto situací spokojena, nebo by uvítala, kdybychom jim věnovali trochu pozornosti? Kdo se jich ptá, jestli je jejich současný obytný prostor dost velký? Proč nemají zvířecí zaměstnanci a zaměstnankyně volno a jejich práce a bydliště se obvykle nacházejí na stejné adrese? Stará se někdo o pohodlí exotických zvířat při cestách do končin, které si sama nevybrala? Proč si nemůže pes zvolit svého pána a musí ho mít? Kdy vysvobodíme zvíře ze středního rodu? O čem zvířata sní, když jim dopřejeme prostor a čas si odpočinout? Jak je možné podpořit zvířecí odboj? A proč by nám zvířata ještě vůbec měla věřit?

Musíme si ale uvědomit, že přestože se snažíme dát hlasy více-než-lidskému obyvatelstvu měst, jsme to pořád my lidé a mluvíme naším jazykem. Přiznejme si, že jde o lidskou perspektivu a že se toho potřebujeme tolik odnaučit. Vystavené reportáže chtějí sloužit jinému účelu než fixovat, pojmenovávat a dále vytěžovat. Jsou způsobem, jak se přibližovat zvířecímu světu, jehož součástí jsme, jak hledat možnosti jiného a hlubšího spojení, jak se učit od jiných zvířat v tomto světě. Jak uznat a respektovat jejich/naše potřeby a citlivost. Jak trénovat a rozšiřovat imaginaci o tom, co je v rámci tohoto vztahu možné.

Zkusme tedy pozorněji naslouchat tomu, co říkají:

Mezidruhově veřejné zpravodajství a příběhy o (sebe)osvobozování a (sebe)zdivočování nás zvířat, občanů druhé kategorie, z lidských zaměstnání, kolonií a vězení různých podob vznikají tady v redakci, v místě bývalých městských jatek, jako vzpoura proti minulému i budoucímu zacházení lidí s námi jako s věcmi, které nemají cit ani paměť. Kdo z nás může s vámi žít, jak, jak dlouho a v jaké vzdálenosti? Koho z nás zvířat by mohlo zaměstnat PLATO ve své galerii, v bývalých jatkách? Zvířecí žurnalistika promění galerii v redakci a azyl pro prchající spoludruhy*žky. Svědectví z okolí se budou měnit v manifesty, vzkazy i poezii. Reálné příběhy získají divoká pokračování a nakladatelství Octopus Press bude vydávat nejoblíbenější z nich. Přijďte si vyzkoušet nová bidla pro ptáky vyrobená umělci a umělkyněmi, hnízda a nory zhotovené námi zvířaty, krabice a budky, sledovat uprchlíky, přečíst si dopisy, které nám zanechali, zkusit uniknout z pasti, nacvičit si záchranu, olíznout vitaminovou směs, nechat se ostříhat jako holub, nakrmit je v zimních měsících, ztratit se a pocítit hlad. Naše redakce je otevřená všem zvířatům včetně lidí, o nichž jeden z advokátů zvířat, ekofilozof David Abram, říká: „Naše [lidská] vnímavost, lapená do spousty abstrakcí, je hypnotizována množstvím lidmi vytvořených technologií, které nám jen zpátky odrážejí náš vlastní obraz, a tak je velice snadné zapomenout na naši tělesnou zapuštěnost v té více-než-lidské matici vjemů a pocitů. Naše těla se formovala v křehké vzájemnosti s rozmanitými texturami, zvuky a tvary živé Země – naše oči se vyvinuly v jemné interakci s jinými očima, podobně jako se naše uši svou dokonalou strukturou vyladily na vytí vlků a kejhání hus. Uzavřít se před těmito jinými hlasy a pokračovat dál ve svém životním stylu, který tyto jiné formy vnímavosti odsuzuje k vyhynutí, znamená okrádat své vlastní smysly o jejich celistvost a svou vlastní mysl o její soudržnost.“

„Ze zoo utekly dvě opice, jedna si vytáhla uspávací injekci.“

„Tři děti zaútočily klacky a kameny na plameňáky v zoo, jednoho ubily.“

„Samec zebry se pokusil utéct ze zoo, proskočil oknem a poničil vrátnici.“
„Panda červená si v ostravské zoo vysloužila jméno Kajínek.“
„Návštěvník zoo přerazil plameňákovi nohu.“
„Žirafího otloukáčka nezabila otrava, ale zřejmě srdeční selhání a stres.“
„Žena s cigaretou v ruce se vetřela k žirafám v zoo a fotila se.“
„Z cirkusu utekl tygr přímo z představení pro školáky.“
„Slonice utekla z cirkusu, popravili ji na ulici.“
„Býk utekl z jatek a přeplaval řeku, u Hodonína ho zastřelili.“
„Břeží kráva utekla z jatek a porodila tele. Úředníky dojala natolik, že bojují za změny.“
„Na smrt odsouzení jeleni utekli z jatek, teď je honí policie.“
„Tohle umí sovy v ostravské Dubině. Jsou atrakcí sídliště, lidé kvůli nim nespí.“
„Drahý úkryt. Krokodýl Mireček se schoval v gumách, majitel se smíruje s postihem.“
„Lemur, který uprchl z ostravské zoo, stále uniká.“
„Hyena, která utekla a žila v Beskydech.“
„V Ostravě uhynula hrošice Róza, nejdéle chované zvíře v zoo.“
„Uprchlý lemur z ostravské zoo je zpět.“
„Uprchlá kráva se toulala Ostravou.“
„Uprchlý krokodýl se schovával ve sklepě domu. Policie prověří okolnosti chovu.“
„Agama na ulici v Ostravě.“
„Had v lékárně, srna v cukrárně, uprchlý leguán.“
„Policie přestala hledat uprchlého krokodýla z Ostravy.“

*Stvořitelem zvířecích avatarů je umělec András Cséfalvay.

Noviny k výstavě / grafický design: Linda Dostálková

PDF

